

- [4] Goswami, L., Senge, A., Estier, T., Cherubini, M. Supporting Co-Regulation and Motivation in Learning Programming in Online Classrooms. Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction, 7(CSCW2), Article No.: 298pp 1–29. URL: <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3610089>. (in English)
- [5] Mao, P., Cai, Z., Wang, Z., Fan, X., Sun, X. The effects of dynamic and static feedback under tasks with different difficulty levels in digital game-based learning. Internet and Higher Education, 60. URL: <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2023.100923>. (in English)
- [6] Tsai, C.-W., Lin, M.Y.-C., Cheng, Y.-P., (...), Lin, J.-W., Tsai, M.-C. The effects of online peer-facilitated learning and distributed pair programming on students' learning Computers and Education. Vol. 203,104849. URL: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2023.104849>. (in English)
- [7] Dehtiarova N., Petrenko S., Udovychenko O. Working with graphic widgets when learning the Python programming language in general secondary education institutions. Education. Innovation. Practice, 2023. Volume 11, No. 4. P. 26-34. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i4-004>. (in Ukrainian)
- [8] Petrenko S.I., Dehtiarova N.V. Creating widgets in the Python programming language. Guidelines. Sumy: FOP Tsyoma S.P., 2023. 32 p. 30. (in Ukrainian)

УДК 373.3.091.27:37.018.43

DOI: 10.31652/2412-1142-2024-72-61-73

Любчак Людмила Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0002-2330-2998
liavin@ukr.net

Імбер Вікторія Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2908-9654
imbervika@gmail.com

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. У статті обґрунтовано важливість правильної організації системи оцінювання навчальних досягнень молодших школярів в умовах дистанційного навчання у контексті ідей концепції «Нова українська школа». Акцентовано увагу на основних підходах до використання технології реалізації системи контролю й оцінювання на засадах компетентнісного підходу. Наголошено на тому, що у початкових класах має домінувати оцінка у вигляді вмотивованого оцінного судження. Розкрито основні підходи до використання в освітньому процесі початкової школи формульованого оцінювання як інтерактивного виду оцінювання навчального прогресу школяра, проаналізовано групи методів формульованого оцінювання. Обґрунтовано важливість адаптації звичайних методів контролю знань до умов дистанційного навчання, сформульовано певні правила оцінювання навчального поступу учнів молодшого шкільного віку в умовах дистанційного навчання та окреслено роль педагога у цьому процесі. Визначено переваги і недоліки дистанційної форми навчання, вказано на необхідність навчально-методичного забезпечення означеної форми навчання та особливості оцінювання результатів навчальної діяльності молодших школярів в умовах дистанційної освіти. Акцентовано увагу на суттєвих змінах в реалізації оцінювальної діяльності в умовах дистанційного навчання учнів молодшого шкільного віку. Визначено роль сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у розв'язанні проблеми оцінювання навчальних досягнень учнів в умовах дистанційного навчання. Розкрито методичні аспекти використання онлайн-сервісів, які допоможуть сучасному вчителю використовувати провідний вид оцінювання молодших школярів в умовах дистанційної освіти. З'ясовано, що для ефективного застосування технології формульованого оцінювання використовуються різноманітні сервіси, такі як: LearningApps, WordArt, MindMeister та інші. Наведено приклади використання різних технологій формульованого оцінювання на уроках у початкових класах в умовах дистанційного навчання.

Ключові слова: початкова школа; дистанційне навчання; формульоване оцінювання; методи формульованого оцінювання; інформаційно-комунікаційні технології; онлайн-сервіси.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Проблема оцінювання навчальних досягнень молодших школярів завжди була актуальною для науковців минулого і залишається такою для дослідників сучасності, адже вибір педагогом способів оцінювання знань, умінь і навичок учнів може слугувати дієвим стимулом до подальшого здобуття знань, бажання учнів самовдосконалюватися. Правильний підхід до оцінювальної діяльності вчителя значно впливає на успішність молодших школярів, ставлення до виконання класних і домашніх завдань, розвиток пізнавального інтересу як провідного мотиву навчання учнів.

Підходи до оцінювання результатів навчальних досягнень учнів значно змінилися із запровадженням Концепції «Нова українська школа» (2016), у якій одним з головних завдань освіти визначено формування компетентностей в учнів. Серед дев'яти ключових компонентів формули нової української школи досить важливими в контексті нашого дослідження є «новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві» та створення в закладах освіти «сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу» [1, с. 7]. Це означає, що учні замість сухого запам'ятовування інформації, яку отримують у школі, опануватимуть компетентності – те, що знадобиться в житті. Такий вид навчання передбачає не лише опанування академічних знань з окремих предметів, а й так званих соціальних компетентностей, тобто тих, які допоможуть вирішувати складні проблеми, легко працювати в команді, пропонувати свої нові ідеї, тощо [2]. У зв'язку з цим, освітяни змушені переглянути основні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи та використовувати технології реалізації системи контролю й оцінювання на засадах компетентнісного підходу.

На сьогоднішній день усі початкові класи використовують нову систему оцінювання, суть якої полягає у тому, що оцінюється прогрес у навчанні, а не знання, вміння, навички. Це так зване формувальне оцінювання, яке буде надзвичайно ефективним лише за умов його системного застосування» [3, с. 18-19]. Такий вид оцінювання фокусує увагу на необхідності стимулювання учнів до здобуття нових знань, умінь та навичок і зовсім не обмежується написанням «хорошої» або «поганої» цифри у зошиті.

У реалізації нових підходів до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів сучасні учителі опираються на освітянські документи, зокрема користуються Наказом Міністерства освіти і науки України №813 від 13 липня 2021 року «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти» (2021), у якому закріплено використання такого способу оцінювання, як формувальне оцінювання, зафіксовано основну мету оцінювання, яка полягає у створенні сприятливих умов для розвитку талантів кожного учня/учениці, формування у нього/неї компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей та потреб, а також визначення ступеня якості освітнього процесу та шляхів підвищення його ефективності [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти оцінювання навчальних досягнень учнів стали предметом досліджень вітчизняних науковців (Б. Бабич, Н. Бібік, Т. Канівець, О. Локшина, О. Онопрієнко, І. Савонько, О. Савченко, Н. Софій, Р. Шиян та ін.), які аналізують проблеми впливу різних видів оцінювання на результати навчальної діяльності учнів.

О. Савченко у своїх працях наголошує на тому, що у початкових класах має домінувати оцінка у вигляді вмотивованого оцінного судження. Вона дає учневі змогу усвідомити, як саме він впорався з роботою, що вийшло добре, в чому помилка, як її краще виправити. Цю змістову оцінку вчитель висловлює так, щоб дитина не втратила стимулу до праці [5]. Сучасному вчителю важливо знайти такі методи роботи, які своїм змістом будуть заохочувати учнів до вивчення нового матеріалу. Саме тому Державний стандарт початкової

освіти (2018), методичні рекомендації Міністерства освіти й науки України щодо оцінювання в початкових класах НУШ (2021), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020) визначають формувальне оцінювання серед основних різновидів оцінювання.

У працях зарубіжних дослідників формувальне оцінювання визначається як інтерактивний вид оцінювання навчального прогресу школяра, який має на меті адаптувати навчальний процес до індивідуальних запитів учнів. Норвезькі вчені Б. Белл та Б. Коуві (1999) дали наступне визначення формувальному оцінюванню – це «двосторонній процес взаємодії між учителем та учнем з метою оптимізації процесу навчання» [6, с.101]. Таким чином автори підкреслюють необхідність дотримання принципів педагогіки партнерства у даному процесі. Швейцарський учений Ф. Перрену (1991), трактує формувальне оцінювання, як будь-яке оцінювання, яке допомагає учневі навчатися та розвиватися, наголошуючи на активній ролі учнів у даному процесі, в свою чергу вчитель все більше перебуває у ролі спостерігача або наставника [7, с. 50]. У свою чергу британський учений П. Блек (2000), висловив думку, що формувальне оцінювання – це «діяльність вчителя та учнів, яка надає відомості, що можуть бути використані як зворотній зв'язок для кореляції навчального процесу», вчений акцентує увагу на адаптованості даного виду оцінювання до запитів школярів [8, с. 7].

Міжнародні експерти, українські науковці та вчителі практики дедалі більше наголошують на важливості використання формувального оцінювання, звертаючи увагу на те, що даний вид оцінювання дає можливість вчителю розглянути цілісну картину здобуття учнями навичок, фіксує прогрес у навчальній діяльності, підвищує мотивацію до навчання, покращує емоційний баланс класу. Для того, щоб дані вид оцінювання і справді впливав на емоційну та пізнавальну сферу молодшого школяра, покращуючи її, вчителю необхідно «включити» учня в процес оцінювання, щоб він був не пасивним спостерігачем та отримувачем оцінок, а активним учасником самоцінювання та взаємооцінювання.

За останні роки зросла популярність дистанційної освіти, оскільки ця форма навчання є більш гнучкою та доступною для багатьох учасників освітнього процесу завдяки технологічним можливостям та мережі Інтернет. Мета дистанційної форми освіти – це надання освітніх послуг, реалізація основних навчальних завдань шляхом використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій та мережі Інтернет [9].

Окремі аспекти розвитку та зародження дистанційної освіти цікавили багатьох українських та зарубіжних учених, таких як О. Андреєва, О. Густира, В. Либин-Левава та ін. У працях В. Беляківського, Р. Гуревича, І. Захарова, А. Коломієць, Д. Рупняк та ін. розкрито особливості впровадження інформаційних технологій у навчальний процес; О. Ключова, В. Носков, Ю. Рашкевич розкривають функції, принципи та моделі використання інформаційних технологій у сфері освіти; Л. Долінер, В. Шолохович у своїх працях представили моделі навчання під час використання ІКТ; про особливості керування та дослідження якості освіти на основі роботи з інформаційними і комунікаційними технологіями можна дізнатись, ознайомившись із працями Н. Мельникової, О. Шилової; В. Імбер визначила педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя [10].

Ряд авторів вказують на значення сучасних електронних освітніх ресурсів у розв'язанні завдань формування інноваційних, творчих, компетентних педагогів в умовах дистанційного навчання у вищій школі. Сучасні дослідники стверджують, що комунікаційний потенціал та інтерактивність ІКТ забезпечують суб'єктам освітнього процесу можливості для творчого спілкування, обміну інформацією, співпраці під час виконання спільних завдань, сприяють підвищенню інтересу, поглибленню знань [11].

Під дистанційними технологіями розуміють технології, які реалізуються із застосуванням сучасних інформаційних та телекомунікаційних мереж, що дозволяють здійснювати процес навчання на відстані, без особистого контакту між учителем і учнями [12]. У тлумаченні Р. Гуревича «Інформаційні технології – це узагальнююче поняття, що

описує різні методи, способи та алгоритми збирання, зберігання, оброблення, представлення і передавання інформації» [13, с. 39].

Процес організації дистанційного навчання є достатньо складним як для учнів, так і для учителів. Оцінювання результатів навчальної діяльності учнів під час дистанційного навчання має свої специфічні особливості, які варто враховувати педагогу.

Мета статті – розкрити основні способи оцінювання навчальних досягнень молодших школярів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій в умовах дистанційного навчання.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Державна служба якості освіти поширила інформацію, про те що успішність учнів в умовах дистанційного навчання значно знизилась. Дослідження показало, що учням все важче засвоювати нові знання в режимі онлайн, а вчителям їх оцінювати.

Дистанційна форма навчання має як свої переваги так і недоліки. Слід зазначити, що перевагою такої форми навчання є:

1. Можливість навчатись із будь-якого куточка земної кулі. Учні з легкістю можуть доєднатись до навчальних занять, маючи лише доступ до мережі Інтернет та відповідний гаджет. Діти із обмеженими можливостями (інвалідністю), або ті що проживають у важкодоступній місцевості мають можливість продовжити навчання та спілкування з однолітками.

2. Достатній рівень забезпечення навчальними матеріалами. Робота в мережі Інтернет відкриває вчителю та учням велику кількість сайтів із методичними розробками та навчальними матеріалами.

3. Мобільність. Постійна робота в мережі Інтернет сприяє вдосканаленню навичок роботи за комп'ютером як учителя, так і учнів.

4. Економія часу та грошей. У результаті навчання в режимі онлайн учень не витрачає час, щоб добратись до місця отримання знань, не витрачає кошти на проїзд, харчування та ін.

5. Дистанційна форма навчання дозволяє забезпечити неперервність навчального процесу в надзвичайних життєвих ситуаціях: в умовах пандемії та повномаштабної війни.

Дистанційна форма здобуття освіти у навчальних закладах може здійснюватись у двох режимах: асинхронному та синхронному. Асинхронний режим навчання – форма дистанційної освіти, що дозволяє взаємодіяти учасникам освітнього процесу в різних часових межах, із затримкою у часі. Синхронна форма здобуття освіти характеризується тим, що всі учасники освітнього процесу перебувають одночасно у сервісах для проведення уроків, виконуючи усі навчальні завдання одночасно із певними часовими обмеженнями. Синхронну форму здобуття освіти можна організовувати у різноманітних веб-сервісах, таких як: Google Meet, Zoom, Skype, Nextiva, ClassDojo та ін. Достатньо авторизуватись у поданих програмах та запланувати відео-зустріч, поділившись посиланням із учасниками зустрічі, можна розпочати онлайн-уроки.

Говорячи про переваги дистанційної форми здобуття освіти, слід не забувати і про її недоліки:

1. Низький рівень мотивації. В умовах дистанційної освіти вчителю варто шукати нові засоби підвищення мотивації школярів до навчання, оскільки рівень самоконтролю та відповідальності учнів молодшого шкільного віку занадто низький, щоб заохочувати себе до навчання самостійно.

2. Низький рівень соціалізації. Дистанційне навчання певною мірою забезпечує зв'язок між усіма учасниками освітнього процесу, але відсутність живого спілкування не дозволяє учням налагодити особистий контакт, який інколи взагалі відсутній.

3. Недостатній рівень практичних навичок роботи в мережі Інтернет як в учителя, так і в окремих учнів. З метою якісного впровадження дисанційного навчання в життя учнів, учитель має оволодіти навичками роботи в різноманітних сервісах та з різними додатками, надати інструкції учням щодо користування різними інструментами мережі Інтернет.

4. Шкода для здоров'я. Постійна робота за комп'ютером негативно впливає на зір та осанку школярів. Зауважимо, що не завжди звична гімнастика для очей та руханка покращить ситуацію, тому постійний контроль з боку дорослих щодо зміни видів діяльності учнів допоможе зберегти здоров'я молодших школярів.

Для ефективної організації дистанційного навчання педагогу варто подбати про належний рівень методичного забезпечення. Навчально-методичне забезпечення дистанційного навчання може включати:

– методичні (теоретичні та практичні) рекомендації щодо розроблення та використання психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання;

– критерії, засоби і системи контролю якості дистанційного навчання;

– змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів (дистанційних курсів) навчального плану/навчальної програми підготовки [14, с. 24].

Учителю варто приділяти значну увагу не лише організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, але й налагодженню зворотнього зв'язку, рефлексії та оцінюванню діяльності учнів та фіксації прогресу в навчальній діяльності. Для цього потрібно звернути увагу на основні аспекти оцінювання результатів навчальної діяльності молодших школярів в умовах дистанційної освіти:

1. Постійне впровадження технології формульовального оцінювання. Педагогу не слід забувати, що відповідно до нормативно-правових документів у початковій школі провідним видом оцінювання учнів є формульовальне оцінювання, яке дає якісну оцінку засвоєння учнями знань, підвищує мотивацію до навчання, впливає на самооціну та взаємооціну діяльність школярів.

2. Впровадження творчих завдань. У рамках дистанційної освіти набирають популярності онлайн-тести та опитувальники, які не сприяють творчому розвитку школярів, а навпаки, спрямовують мислення школяра до відповідного шаблону та збільшують ризик списування серед школярів. Тому варто використовувати різноманітні сервіси, які допомагатимуть учням діяти творчо та нестандартно, застосовувати свої знання з метою створення інтерактивних плакатів, презентацій, буклетів, хмари слів та ін.

3. Налагодження постійного зворотнього зв'язку. Рефлексія діяльності та емоційного стану учнів надасть можливість вчителю краще зрозуміти, як протікає навчальний процес та відкоригувати його, в разі потреби. Для цього педагог може застосувати анкети, опитувальники, технологію «Есе» тощо.

4. Взаємодія з батьками. При дистанційному навчанні варто зважати на важливих учасників освітнього процесу – батьків. Для того, щоб навчання мало кращу результативність, слід усім учасникам освітнього процесу тісно взаємодіяти; з батьками можна спілкуватись через онлайн-сервіси та меседжері, а батьківські збори та інші форми співпраці з батьками організувати шляхом проведення онлайн-зустрічей.

5. Змінювати часові рамки. Слід звернути увагу, на те, що учні ще недостатньо опанувати всіма додатками для ефективної організації дистанційної освіти. На якість дистанційного навчання впливають різноманітні об'єктивні фактори: технічна несправність засобів зв'язку, відсутність електропостачання, проблеми з мережею Інтернет тощо. Вчителю варто збільшити часові рамки на виконання завдань, з метою забезпечення комфортного емоційного стану школярів під час їх виконання.

Як показує практика, учні потребують постійного контролю, особливо в умовах дистанційної освіти, оскільки молодшим школярам важко підтримувати увагу, організувати свою навчальну роботу на онлайн-уроці та правильно розподіляти час для

виконання завдань. Під час виконання навчальних завдань вони з легкістю користуються мережею Інтернет або звертаються по допомогу до підручників, саме тому вчителю необхідно постійно впроваджувати технологію формульованого оцінювання, яка здатна пробудити активність учнів, зацікавити та сприяти створенню навчальної атмосфери.

Змін в оцінюванні учнів в умовах дистанційного навчання немає, є суттєві зміни в реалізації оцінювальної діяльності:

- час на написання діагностичних робіт або виконання домашніх завдань значно збільшується і залежить від індивідуальних можливостей кожного школяра;
- вчителі продовжують використовувати вербальні характеристики, лише застосовують їх усно, або ж коментують роботу учня у Google Classroom або ClassDojo;
- з метою організації рефлексії педагог може застосовувати не звичні технології (смайлики, листи рефлексії та ін.), а різноманітні опитувальники та анкети;
- для застосування технології формульованого оцінювання використовуються різноманітні сервіси, такі як: LearningApps, WordArt, MindMeister та інші.

Педагогу варто пам'ятати, що оцінювання учнів в умовах дистанційного навчання потребує адаптації звичайних методів контролю знань. При оцінюванні навчального поступу учнів педагог повинен слідувати певним правилам. Визначимо окремі з них:

- Урізноманітнення методів оцінювання. Варто застосовувати метод проєкту, есе, створення схем, піктограм і таблиць з метою відслідковування навчальних досягнень та прогалів у знаннях школярів.
- Застосування набутих знань на практиці. Важливо не просто надавати учням інформацію з певної галузі знань, але й створювати умови та надавати можливість відразу застосовувати їх на практиці. У такий спосіб учні узагальнюють отриману інформацію, а вчитель відслідковує процес засвоєння учнями знань. Доречним буде використання таких методик, як «Ромашка Блума», «Таблиця ЗХД», «Щоденні 3», «Ажурна пилка», «Акваріум», «Мозковий штурм» та ін.
- Використання розгорнутих запитань. У процесі опитування учнів учителю варто використовувати розгорнуті запитання, які спонукатимуть школярів давати розгорнуту відкриту відповідь. Відповідаючи на такого типу запитання, учні навчаються формулювати власні висловлювання на основі аналізу та синтезу отриманої інформації.
- Стимулювання учнів до самостійності. Дистанційне навчання розвиває, перш за все, самостійність учасників освітнього процесу, тому педагогу варто пропонувати до виконання навчальні проєкти, які допоможуть учням проявити свої дослідницькі вміння і набути навичок пошуку та аналізу інформації.
- Використання онлайн-ресурсів. Оскільки навчання дистанційне, то методи оцінювання мають відповідати умовам дистанційної освіти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цінність формульованого оцінювання у тому, що воно не створює атмосферу суперництва у класному колективі, учні не мають на меті змагатись один з одним, натомість молодші школярі змагаються із собою, ставлячи за мету досягати сьогодні кращих результатів, ніж вчора. Загалом, ефективність формульованого оцінювання можна розкрити у наступних положеннях:

1. Підвищення мотивації учіння учасників освітнього процесу. Дана технологія акцентує увагу на досягненнях школярів, відслідковуючи їх прогрес у навчальній діяльності, сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів.

2. Індивідуалізація навчального процесу. Застосовуючи технологію формульованого оцінювання, вчитель з легкістю помітить труднощі у навчальній діяльності учнів та зможе відкоригувати їх відповідно до індивідуальних запитів, можливостей та побажань кожного школяра.

3. Забезпечення процесу рефлексії та налагодження зворотнього зв'язку між учасниками освітнього процесу.

4. Створення сприятливої атмосфери навчання. Формувальне оцінювання знижує ризики створення атмосфери суперництва, оскільки вчитель акцентує увагу переважно на власних досягненнях кожного учня. Це сприяє налагодженню доброзичливих стосунків між вчителем та учнями.

5. Становлення адекватної самооцінки молодших школярів. Постійне взаємооцінювання та самооцінювання впливають на формування в учнів навичок оцінювати власні та чужі результати роботи, співвідносячи їх із заданими критеріями.

Умовно методи формуального оцінювання можна поділити на три групи:

1. Методи рефлексії діяльності: сигнали рукою, «Лінійка успіху», «Фотооцінка», однохвилине есе, технологія «Світлофор», «Чарівні відрізки», «Зелений, жовтий, червоний», «Інстаграм історія» та ін. Методи даної групи сприяють самоаналізу знань учнів, усвідосленню їх значення.

2. Методи рефлексії емоційного стану: емоджи, «Сходинки самооцінювання», селфі, малювання, «Термометр настрою» та інші. З допомогою даної групи методів учні навчаються заглиблюватись у свій емоційний стан, зосереджуватись на внутрішніх потребах.

3. Стратегії критичного мислення: «Зіркове небо», «Знаю, вмю, вчуся», «Щоденні 3 та 5», «Ромашка Блума», «Шість капелюхів», «Фішбоун», «Ажурна пилка», техніка «Дзига/спінер», «Інтелект-карта», прийом «3-2-1» та ін. Технології даної групи сприяють розвитку мислення, уваги, пам'яті та уяви, розвивають творчі здібності школярів.

Дані стратегії легко адаптувати до умов дистанційної освіти, оскільки сучасні веб-додатки допомагають вчителю використовувати технологію формуального оцінювання в онлайн режимі. Ми пропонуємо варіант використання різних технологій формуального оцінювання на уроках у початкових класах в умовах дистанційного навчання (Табл. 1)

Таблиця 1

Використання технологій формуального оцінювання на уроках в умовах дистанційного навчання

Етап уроку	Технологія формуального оцінювання	Приклад веб-ресурсу для реалізації
Вступна частина / організаційний момент	Асоціативний куш, сенквейн, сигнал рукою, передай комплімент, кольорові доріжки, сходинки уроку та ін.	Canva, інтерактивна дошка Jamboard, Mind 24, Mindomo, MindMeister, карти зань Bubl.us.
Перевірка засвоєних раніше знань / домашнього завдання	Інтелект карта, мозковий штурм, тижевий звіт, п'ять чому, фотозвіт, поточні записи.	Карти зань Bubl.us, хмара тегів WordArt MindMeister, Mind42, Mindomo.
Вивчення нового матеріалу	Шість капелюхів, список «Топ 10», квиток для виходу з класу, піца, мовні зразки, трихвилина пауза, навмисна помилка, перефразування, прогноз та гіпотеза та ін.	Google-форми, NetboardMe, Liveworksheets, LearningApps, Plickers, Classtime, Mind 24.
Закріплення нового матеріалу	Щоденні 3, щоденні 5, метод прес, дві зірки й побажання, ромашка ідей, 3-2-1, поясни другу, пишемо 2 хвилини, storytelling та інші.	Microsoft OneNote, Google Малюнки, Genially, LearningApps.
Закінчення уроку / підбиття підсумків уроку / рефлексія	Таблиця ЗХД, фішбоун, картки самооцінювання та взаємооцінювання, однохвилине есе, анкетування, вимірювання температури, ППЗПП (пригадай, підсумуй, запитай, прокоментуй, підв'яжи), шкала розуміння та ін.	Plickers, Classtime, Online TestPad, Quizalize.

Різні техніки формувального оцінювання допомагають у досягненні різних цілей: підвищенні навчальної мотивації, створенні сприятливої атмосфери навчання та ситуації успіху, заохоченні молодших школярів до дослідницької діяльності, формуванні адекватної самооцінки в учнів, діагностиці їх навчального поступу, визначенні прогалів у засвоєнні знань тощо. Умовно техніки формувального оцінювання можна поділити на:

1. Візуальні. До даної групи належать техніки, які допомагають унаочнити процес оцінювання різними засобами: сигналами рукою, картками, лінійкою, допоміжними засобами тощо. Дані техніки легкі у застосуванні та заохочують учнів до самооцінної діяльності та рефлексії емоційного стану. Вони налагоджують атмосферу довіри та співпраці в учнівському колективі, дозволяючи школярам бути максимально чесними та відкритими щодо сприйняття своєї оцінки. Використовуючи дані техніки, вчитель отримує об'єктивну оцінку засвоєння учнями знань та їх ставлення до отриманої інформації. До даної групи можна віднести: «Сигнали руками», «Світлофор», «Лінійка успіху», «Шкала досягнень», «Емоджи» та ін.

2. Письмові. Техніки, які допомагають проаналізувати вчителю вміння учнів формулювати письмові запити та записувати свої ідеї, думки, погляди тощо. Використовуючи дану групу технік, педагог може оцінити рівень сформованості дрібної моторики учнів та творчі здібності школярів. Важливо пам'ятати, що час для виконання технік даної групи може відрізнятись для учнів різних класів, педагогу варто врахувати стан сформованості вміння висловлюватись та швидкість створення письмових повідомлень кожного учня. До даної групи можна віднести такі техніки, як «Діаграма думок», «Однохвилинне есе», «Журнал записів», «Одне речення» та ін.

3. Усні. Дана група поєднує в собі техніки, головна мета яких – взаємодія між учасниками навчального процесу, спілкування віч-на-віч, обмін думками та ідеями. До даної групи можемо віднести: «Кубування», «Список: топ-10», «ППЗПП» (Пригадай, Підсумуй, Запитай, Прокоментуй, Пов'яжи), «Спінер», «Дві зірки й побажання», дискусію, інтерв'ю та ін.

4. Рухові. Група технік, які дають не лише якісну оцінку сформованості базових компетентностей у молодших школярів, а й сприятимуть руховій активності, покращенню емоційного стану та самопочуття школярів. До даної групи можемо віднести: «Бліц-побачення», «Голосування ногами», «Інсценізація», «Підкаст», «Вибувайлик» та ін.

5. Креативні. Техніки даної групи впадають творчі та креативні учні класу, оскільки вони передбачають створення певного (кінцевого) продукту: «Комікс», «Реклама», «Памфлей», «Інфографіка», «Ескіз» та ін.

Перевагою формувального оцінювання є адаптивність та гнучкість до умов дистанційного навчання. Існує безліч онлайн-сервісів, які допоможуть сучасному вчителю використовувати провідний вид оцінювання молодших школярів навіть в умовах дистанційної освіти. Ми пропонуємо використовувати наступні онлайн-сервіси:

1. LearningApps – онлайн ресурс, що дозволить вчителю використовувати різноманітні інтерактивні вправи на уроках математики, української мови, англійської мови, музики, ЯДС та інших навчальних предметах. Користуючись даним додатком, педагог може самостійно створювати інтерактивні завдання для школярів (анкети, тести, вправи на класифікацію та упорядкування інформації та ін.). Для роботи в даному сервісі педагогу достатньо лише зареєструватись через власну google-пошту, після чого можна використовувати як готові вправи, так і створювати власні, надаючи посилання (лінки) для роботи над вправами учням.

Переваги додатку LearningApps: легкість у використанні (доступний інтерфейс: передбачає створення вправ без навичок програмування); даний додаток є безкоштовним та доступним для роботи навіть не зареєстрованим користувачам; велика вибірка вправ та навчальних предметів; доступна функція вбудовування (при розробці власних інтерактивних завдання вчитель може «вбудувати» навальне відео, яке школярі зможуть переглянути); працювати у даному додатку можна не лише з комп'ютера чи ноутбука, а й з телефону.

Говорячи про переваги даного додатку, варто звернути увагу й на недоліки сервісу LearningApps: даний додаток працює лише з доступом до мережі Інтернет, у місцях, де Інтернет відсутній, програма завантажуватись не зможе; наявність обмежень при створенні власних інтерактивних завдань (при безкоштовній версії додатку діють обмеження на кількість створених вправ); вправи з легкістю може присвоїти будь-хто та переробити на власний розсуд.

Слід зазначити, що інтерактивні завдання у додатку LearningApps варто використовувати з метою рефлексії діяльності та емоційного стану молодших школярів:

– завдання «Фрагмент зображення»: учень обирає той фрагмент зображення, який описує його емоційний стан або ставлення до прочитаного/прослуханого твору чи виконаного завдання;

– завдання «Числова пряма»: школяр за десятибальною шкалою оцінює свою роботу на уроці або свій рівень продуктивності протягом навчального тижня (дане завдання адаптоване до технології формульовального оцінювання «Лінійка успіху»);

– завдання «Просте упорядкування»: школяр упорядковує отриману інформацію на уроці, ранжуючи її за ступенем важливості для власного життя. Інформація, яка була найкорисніша для учня займе перше місце, а яка мала найменший внесок – останнє.

– завдання «Анкетування»: школяр може залишити відгук про свою роботу на уроці, відповідаючи на запитання анкети; питання можуть бути різного формату, які потребуватимуть як розгорнутої відповіді, так і вибору з переліку («Що найбільше запам'яталось на уроці?», «Яка інформація була корисною для тебе?», «Які теми хотів би розглянути на наступних уроках?» та ін.).

Отже, додаток LearningApps зручний та легкий у використанні, поєднує у собі безліч вже готових інтерактивних завдань, та здатний адаптувати як техніки розвитку критичного мислення так і техніки рефлексії діяльності та емоційного стану до умов навчання онлайн.

2. Mindmeister – програма, яку використовують для створення ментальних та інтерактивних карт. Даний додаток дозволяє упорядковувати велику кількість інформації та легко її запам'ятати. Пропонований онлайн сервіс варто використовувати на уроках математики, української та англійської мови, ЯДС. На відміну від додатку LearningApps програма Mindmeister не містить вже готових інтелект-карт, тому вчителю варто працювати над розробкою власних.

Переваги додатку Mindmeister: простота та доступність сервісу, що дозволяє створювати інтелект-карти без спеціальних навичок та досвіду (достатньо лише зареєструватись у сервісі); додаток дозволяє спільну роботу над інтелект-картами, тому до процесу класифікації інформації вчитель може залучати школярів та інших педагогів; у даному додатку доступна функція друку та експорту карт. Користуючись цими функціями, друкуючи свої карти, учні зможуть помістити їх у портфоліо. Доступна функція прикріплення відео, інтерактивних-вправ з інших онлайн-сервісів та додатків.

Mindmeister – додаток, що має безліч переваг, але слід звернути увагу і на недоліки: обмеження при безкоштовній версії додатку (обмеження діють на кількість розроблених карт); невелика різноманітність видів завдань, оскільки даний додаток може створювати лише інтелект-карти, для роботи з графіками і таблицями він не пристосований.

Педагогами використовується даний додаток у роботі з учнями на багатьох уроках з метою класифікації великої кількості інформації. Працювати у додатку вчитель може разом з учнями, або надавати школярам доступ до готової карти з метою запам'ятовування теоретичних відомостей з окремої теми.

Додаток MindMeister достатньо легкий у використанні та зручний для роботи на уроках. Великою перевагою додатку є те, що учні можуть одночасно працювати в ньому як з учителем, так і з однокласниками (при виконанні групових завдань). У додаток MindMeister педагог може вмонтувати навчальні відео та інтерактивні-вправи із додатку LearningApps.

3. **WordArt** – незамінна програма у роботі сучасного педагога. WordArt (хмара тегів) дозволяє описувати, тлумачити невідомі терміни на веб-сайтах, створюючи теги. Зареєструвавшись у програмі, педагог може створити власний інтерактивний словник, прикріплюючи до невідомих термінів посилання на відеоматеріали, картинки, схеми та рисунки, що розтлумачать невідомий термін.

Перевагою додатку WordArt для сучасного вчителя є те, що він може проявити креативний підхід до вивчення невідомої термінології. Застосунок цілком легкий у використанні; у ньому наявні кольорові налаштування; він дозволяє вбудовувати навчальні відео та вправи, посилання на наукові статі, діаграми і таблиці. Обмеженість функцій у безкоштовному застосунку даної програми – єдиний його недолік.

У Типовій освітній програмі за редакцією Р. О. Шияна міститься перелік термінології, яку учні мають опанувати за період навчання у школі. Застосунок WordArt може допомогти у вирішенні цього навчального завдання. Отже, додаток WordArt зручний у використанні, та дозволяє вчителю створювати власний інтерактивний словник, незвичний за кольоровою гамою та формою. Працюючи над технікою формування оцінювання «Щоденні 5» на етапі «Робота зі словами» педагог разом із учнями може створювати інтерактивні словники, або надавати учням до роботи вже власну хмару тегів.

4. **Дошка Padlet** – віртуальна стіна, на просторах якої можна прикріплювати посилання на відеоресурси, інтерактивні вправи, наукові статті та різноманітні сторінки мережі Інтернет. Перевагою даного сервісу є можливість працювати у застосунку одночасно всім учасникам освітнього процесу; наявність засобів зворотнього зв'язку (під постами, що створюватиме вчитель у віртуальній дошці, школярі зможуть залишати коментарі, ставити лайки або ж дезлайки); легкість у використанні (достатньо зареєструватись у застосунку і можна розпочинати роботу); різноманітність в оформленні онлайн-дошки; функція вбудови необхідного контенту.

Працюючи у сервісі Padlet, вчителю слід пам'ятати, що у безкоштовній версії можуть бути доступні не всі функції оформлення дошки та обмежена кількість їх створення; робота у даному застосунку потребує постійного Інтернет-з'єднання.

Техніка формування оцінювання «3-2-1» та «Експертна оцінка» зручна у застосунку саме дошки Padlet, оскільки ці дві техніки передбачають демонстрацію учнівської роботи назагал. Учні фотографують та прикріплюють свої роботи на сторінці дошки, після чого можуть писати коментарі під роботами однокласників, виділяючи позитивні сторони роботи інших та залишаючи побажання, або просто лайки роботи, які сподобались найбільше.

Портфоліо – технологія формування оцінювання, яка фіксує прогрес у навчальній діяльності школярів. Можна визначити три види навчального портфоліо: робоче, демонстраційне, вчительське. У початковій школі найпоширенішим є робоче портфоліо, оскільки саме воно передбачає збір зразків робіт, які демонструють помітний розвиток учнів у навчальній діяльності. Слід зазначити, що робоче портфоліо передбачає наявність коментарів як вчителя, так і батьків, тому в умовах дистанційного навчання вчителю варто застосовувати дошку Padlet для створення навчальних портфоліо школярів. Кожен учень зможе розробити своє власне портфоліо, із оригінальним дизайном та стилем на просторах даної дошки, та надати доступ вчителю для перегляду та коментування робіт учня. Завдання учня – накопчувати портфоліо роботами, завдання вчителя – переглядати та коментувати роботи учня.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Оцінювання відіграє важливу роль у процесі засвоєння учнями ключових і предметних компетентностей. Формувальне оцінювання – провідний вид оцінювання результатів навчальної діяльності молодших школярів, яке з легкістю адаптується до умов дистанційного навчання, оскільки методи формування оцінювання легко використовувати на різних типах уроків. Загалом формувальне оцінювання оптимізує навчальний процес, сприяє глибокому осмисленню учнями навчального матеріалу, підвищує пізнавальну активність та мотивацію, створює атмосферу успішного навчання та розвиває навички самооцінювання та взаємооцінювання молодших школярів.

Технологія формувального оцінювання є провідним видом оцінювання молодших школярів в умовах дистанційного навчання, тому вчителю варто: враховувати переваги та недоліки дистанційної форми навчання, зважати на суттєві зміни в реалізації оцінювальної діяльності, використовувати різні техніки формувального оцінювання, які адаптовані до умов дистанційного навчання, досліджувати нові додатки та онлайн сервіси, які допомагатимуть адаптовувати дану технологію до сучасних умов отримання знань у контексті дистанційного навчання.

Для успішного використання технології формувального оцінювання у процесі дистанційного навчання учитель початкової школи може використовувати наступні онлайн-сервіси: LearningApps.org, Mindmeister, WordArt, Дошка Padlet та ін.

Бачимо перспективу у використанні сучасними педагогами блогу вчителя як інструменту його взаємодії з учнями в умовах дистанційного навчання. Блог учителя початкової школи є важливим засобом для спілкування з усіма учасниками освітнього процесу, обміном думками та науковими позиціями. Він може містити різноманітну інформацію, яка буде корисною не лише школярам, але й їх батькам, що значно підвищить якість навчального процесу.

Результативність використання технології формувального оцінювання в умовах дистанційного навчання залежать від комплексного підходу до організації оцінювальної діяльності у початковій школі. Тому педагогу важливо правильно застосовувати прийоми взаємооцінювання та самооцінювання, використання яких допомагає розвивати в учнів самостійність, уміння взаємодіяти з групою, колективом, залучати школярів не лише до процесу засвоєння та отримання знань, але й до процесу оцінювання. Учителю початкової школи не варто забувати й про залучення батьків до оцінювання навчальних досягнень учнів, адже батьки є важливою частиною навчального процесу, без якої він не буде результативним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи (2016). URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 31.01.2024).
- [2] Нова українська школа. Як по-новому оцінюватимуть учнів перших класів (2018). URL : <https://nus.org.ua/articles/yak-po-novomu-otsinyuvatymut-uchniv-pershyh-klasiv/> (дата звернення: 09.02.2024).
- [3] Канівець Т. М. (2012). Основи педагогічного оцінювання: навчально-методичний посібник. Ніжин. 102 с.
- [4] Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України №813 від 13 липня 2021 року. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 01.02.2024).
- [5] Савченко О. Я. (2018). Початкова школа в контексті ідей Нової української школи. Рідна школа. 2018. №1-2. С. 3-8.
- [6] Cowie B. (1999). A Mode of Formative Assessment in Science Education. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*. Vol. 6, n. 1 (1 March). P. 101–116.
- [7] Perrenoud P. (1991) Pour un approche pragmatique de l'évaluation formative / Philippe Perrenoud. *Mesure et evaluation en education*. Vol. 13, No. 4. P. 49–81.
- [8] Black P. (2000) Formative Assessment and Curriculum Consequences. *Curriculum and Assessment*. Westport : Greenwood Publishing Group, Incorporated. P. 7–24.
- [9] Положення про дистанційне навчання (До листів МОН України від 25.04.2013 № 466). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 28.02.2024).
- [10] Імбер В. І. (2008) Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Вінниця, 22 с.
- [11] Демченко О. П., Лазаренко Н. І., Любчак Л. В. (2021). Інформаційно-комунікаційні технології у підготовці майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми. *Інформаційні технології і засоби навчання*. №6. С. 123-143.
- [12] Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г. (2008) Технологія створення дистанційного курсу. Навч. посібник / за ред. В. Ю. Бикова, В. М. Кухаренка. К. : Міленіум. 324 с.
- [13] Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. (2012). Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навч. посіб. / за ред. Р. С. Гуревича. Вінниця: ТОВ фірма «Планер». 348 с.
- [14] Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Льїн О. О. (2014). Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посіб. Київ: ДУТ. 140 с.

PRACTICAL ASPECTS OF EVALUATING THE ACHIEVEMENTS OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN IN THE DISTANCE EDUCATION PROCESS

Liubchak Liudmyla Volodymyrivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary Education, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-2330-2998
liavin@ukr.net

Imber Viktoriia Ivanivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary Education, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-2908-9654
imbervika@gmail.com

Abstract. The article deals with correct organization of the system for evaluating the educational achievements of primary school children in the conditions of distance learning in the context of the ideas of the "New Ukrainian School" concept. Attention is focused on the main approaches to the use of technology for the implementation of the control and evaluation system based on the competence approach. Emphasis is placed on the fact that evaluation in the form of motivated evaluative judgment should dominate in primary school. The main approaches to the use of formative assessment in the educational process of primary school as an interactive type of assessment of the children's educational progress are revealed, groups of formative assessment methods are analyzed. The importance of adapting knowledge control methods to the conditions of distance learning is substantiated, the rules for evaluating the educational progress of primary school children in the conditions of distance learning are formulated, and the role of the teacher in this process is outlined. The advantages and disadvantages of distance education are determined, the need for educational and methodological support of the specified education and the peculiarities of evaluating the results of the educational activities of primary school children in the conditions of distance education are indicated. Attention is focused on significant changes in the implementation of assessment activities in the conditions of distance learning of primary school children. The role of modern information and communication technologies in solving the problem of evaluating pupil's educational achievements in the conditions of distance learning is determined. The methodical aspects of using online services are disclosed, which will help the modern teacher to use the leading form of assessment of primary school children in the conditions of distance education. It has been found that for the effective application of formative assessment technology, various services are used, such as: LearningApps, WordArt, MindMeister and others. Examples of the use of various formative assessment technologies in primary school in distance learning conditions are given.

Key words: primary school; distance learning; formative assessment; methods of formative assessment; information and communication technologies; online services.

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] The New Ukrainian School: Conceptual Principles of Secondary School Reform (2016). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (access date: 31.01.2024). [in Ukrainian]
- [2] New Ukrainian school. How will the students of primary school be evaluated in a new way (2018). URL : <https://nus.org.ua/articles/yak-po-novomu-otsinyuvatymut-uchniv-pershyyh-klasiv/> [in Ukrainian]
- [3] Kanivets T. M. (2012) Basics of pedagogical assessment: educational and methodological textbook. Nizhin. 102 p. [in Ukrainian]
- [4] On the approval of methodological recommendations regarding the evaluation of the learning outcomes of students of primary school children of general secondary education institutions: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine №813, 13.07.2021. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti> [in Ukrainian]
- [5] Savchenko O. Ya. (2018). Primary school in the context of the ideas of the New Ukrainian School. *Ridna shkola*. 2018. №1-2. Pp. 3-8. [in Ukrainian]
- [6] Cowie B. (1999). A Mode of Formative Assessment in Science Education. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*. Vol. 6, n. 1 (1 March). P. 101–116. [in English]
- [7] Perrenoud P. (1991) Pour un approche pragmatique de l'évaluation formative / Philippe Perrenoud. *Mesure et evaluation en education*. Vol. 13, No. 4. P. 49–81. [in English]
- [8] Black P. (2000) Formative Assessment and Curriculum Consequences. *Curriculum and Assessment*. Westport : Greenwood Publishing Group, Incorporated. P. 7–24. [in English]
- [9] Regulations on distance learning (2013). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> [in Ukrainian]
- [10] Imber V.I. (2015). Pedagogical conditions for the use of multimedia teaching tools in the preparation of future primary school teachers. *Avtoreferat dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk*. Vinnytsia. 22 p. [in Ukrainian]